

Onderzoek TOP Rheden-Centrum

dtNp

Droogh Trommelen en Partners (DTNP)
Adviseurs voor Ruimte en Strategie
Graafseweg 109
6512 BS Nijmegen

T 024 - 379 20 83
E info@dtnp.nl
W www.dtnp.nl

Opdrachtgever:	Gemeente Rheden
Contactpersoon:	De heer G. Driebergen
Projectteam DTNP:	De heer R. Eijkelkamp
	Mevrouw E. van Rijen
Projectnummer:	2016.0119
Datum:	10 oktober 2019

Onderzoek TOP Rheden-Centrum

Inhoudsopgave

1	**Context**	**1**
1.1	Inleiding	1
1.2	Toegepaste definitie TOP	1
2	**Recreatieve netwerken**	**2**
2.1	Toeristische routes en bestemmingen	2
2.2	Toeristische ontwikkelingen	4
2.3	Kansen en mogelijkheden	6
3	**Meerwaarde TOP**	**7**
3.1	Meerwaarde voor Rheden-Centrum	7
3.2	Voorwaarden meerwaarde	8
4	**Locatie TOP**	**9**
4.1	Zoekgebied	9
4.2	Locatieopties Dorpspark	11
4.3	Aandachtspunten uitwerking	12

1 Context

1.1 Inleiding

Aanleiding

In de Detailhandelsstructuurvisie (2016) is geconstateerd dat het centrum van Rheden een impuls kan gebruiken. Een van de aanbevelingen is het inspelen op toeristische bezoekers uit de omgeving (recreanten) door het creëren van een parkeervoorziening bij het centrum. Ondernemers en lokaal betrokkenen hebben na vaststelling van de detailhandelsstructuurvisie het Aanvalsplan centrumgebied Rheden opgesteld (BIZ inmiddels een feit). Ook hier komt de wens om (toeristische) parkeercapaciteit ten zuiden van het centrum toe te voegen naar voren. Het realiseren van een toeristisch overstappunt (oftewel TOP) sluit het best aan op deze wens. Het zoekgebied voor een eventuele TOP betreft het gebied rondom de afritten van de A348 tot aan de Dorpskerk.

Doel

De gemeente Rheden heeft behoefte aan een onderzoek naar de meerwaarde voor het centrum en de functionele haalbaarheid van een TOP ten zuiden van Rheden-Centrum. Op basis van de onderzoeksresultaten kan worden besloten of en zo ja voor welke locatie een traject voor verdere planuitwerking (nadere locatiestudie) wordt gestart.

Vraagstelling

Om de meerwaarde van een TOP in Rheden-Centrum te onderzoeken, worden in dit rapport de volgende vragen beantwoord:

1. Voor welke recreanten(stromen) is een TOP ten zuiden van Rheden-Centrum potentieel interessant?
2. Wat is de meerwaarde van een TOP voor het winkel- en horeca-aanbod in Rheden-centrum?
3. Welke locatie(s) is/zijn functioneel-ruimtelijk mogelijk geschikt voor een TOP binnen het zoekgebied?

Leeswijzer

In het vervolg van hoofdstuk 1 wordt de definitie van een TOP besproken. Hoofdstuk 2 gaat vervolgens in op de recreatieve netwerken in en rondom Rheden, hierin worden ook verschillende ontwikkelingen besproken. In hoofdstuk 3 wordt de meerwaarde van de TOP voor Rheden-Centrum en de ondernemers behandeld. In hoofdstuk 4 worden verschillende locaties binnen het zoekgebied onderzocht en wordt er een voorkeurslocatie bepaald. Dit laatste hoofdstuk eindigt met een aantal aandachtspunten voor de verder uitwerking van de TOP.

1.2 Toegepaste definitie TOP

Een toeristisch overstappunt is een parkeervoorziening bij het startpunt van verschillende toeristische routes, zoals wandelroutes of het fietsknooppuntennetwerk. De locatie biedt doorgaans ruime parkeercapaciteit (30 parkeerplaatsen of meer) en in de nabijheid is een horecavoorziening aanwezig. Een TOP is als locatie vindbaar en herkenbaar. Bewegwijzering met het TOP-logo leidt de bezoeker, voornamelijk automobilisten, naar de locatie. De TOP wordt gekenmerkt door een herkenningspunt waar ook toeristische informatie te vinden is. In de Achterhoek wordt dit bijvoorbeeld gevormd door een kegel gevuld met stenen.

TOP Marveld bij Groenlo in de Achterhoek

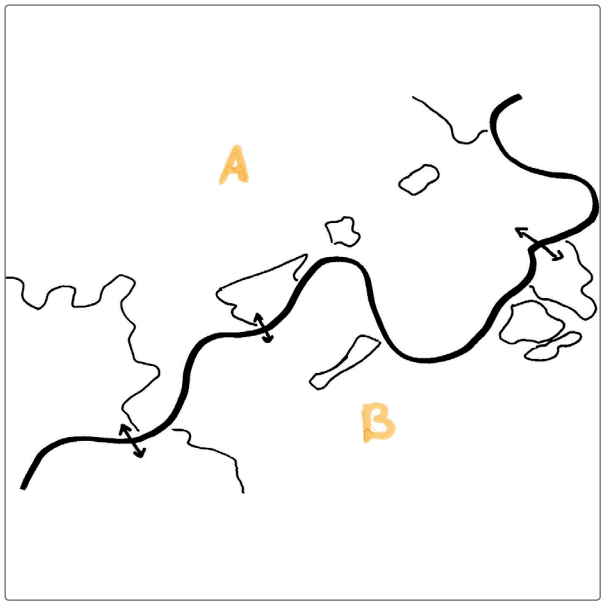
2 Recreatieve netwerken

2.1 Toeristische routes en bestemmingen

Omgeving Rheden
Rondom Rheden zijn verschillende bezienswaardigheden te vinden voor de fiets- en wandelrecreant. De noordzijde van Rheden grenst aan natuurgebied de Veluwezoom met onder andere de Posbank. Aan de zuidzijde van de kern ligt het watersportgebied Rhederlaag met een drietal vakantieparken. In de directe omgeving zijn daarnaast ook verschillende kastelen en landhuizen gesitueerd. Een uitgebreid fietsknooppuntennetwerk verbindt de verschillende bezienswaardigheden met elkaar.

Voor bezoekers van het gebied zijn aan de noordzijde van de IJssel parkeervoorzieningen en overstappunten te vinden, zoals verschillende treinstations en het Veluwetransferium Posbank. Ten zuiden van de rivier ligt het toeristisch overstappunt Lathumse hoek. De IJssel ten zuiden van Rheden zorgt voor een scheiding in het gebied. De rivier is op een beperkt aantal punten over te steken, waardoor de IJssel ook voor toeristen een barrière vormt. De Veluwezoom (het zand) en De Liemers (het water) vormen op deze manier twee gescheiden gebieden. Dit wordt versterkt doordat in en rondom de Veluwezoom meer bezienswaardigheden te vinden zijn dan aan de zuidzijde van de IJssel. Hierdoor is vooral het gebied rondom de Veluwezoom aantrekkelijk voor bezoekers. Door de barrièrevorming van de IJssel zullen recreanten minder snel geneigd zijn ook het gebied ten zuiden van de IJssel te bezoeken.

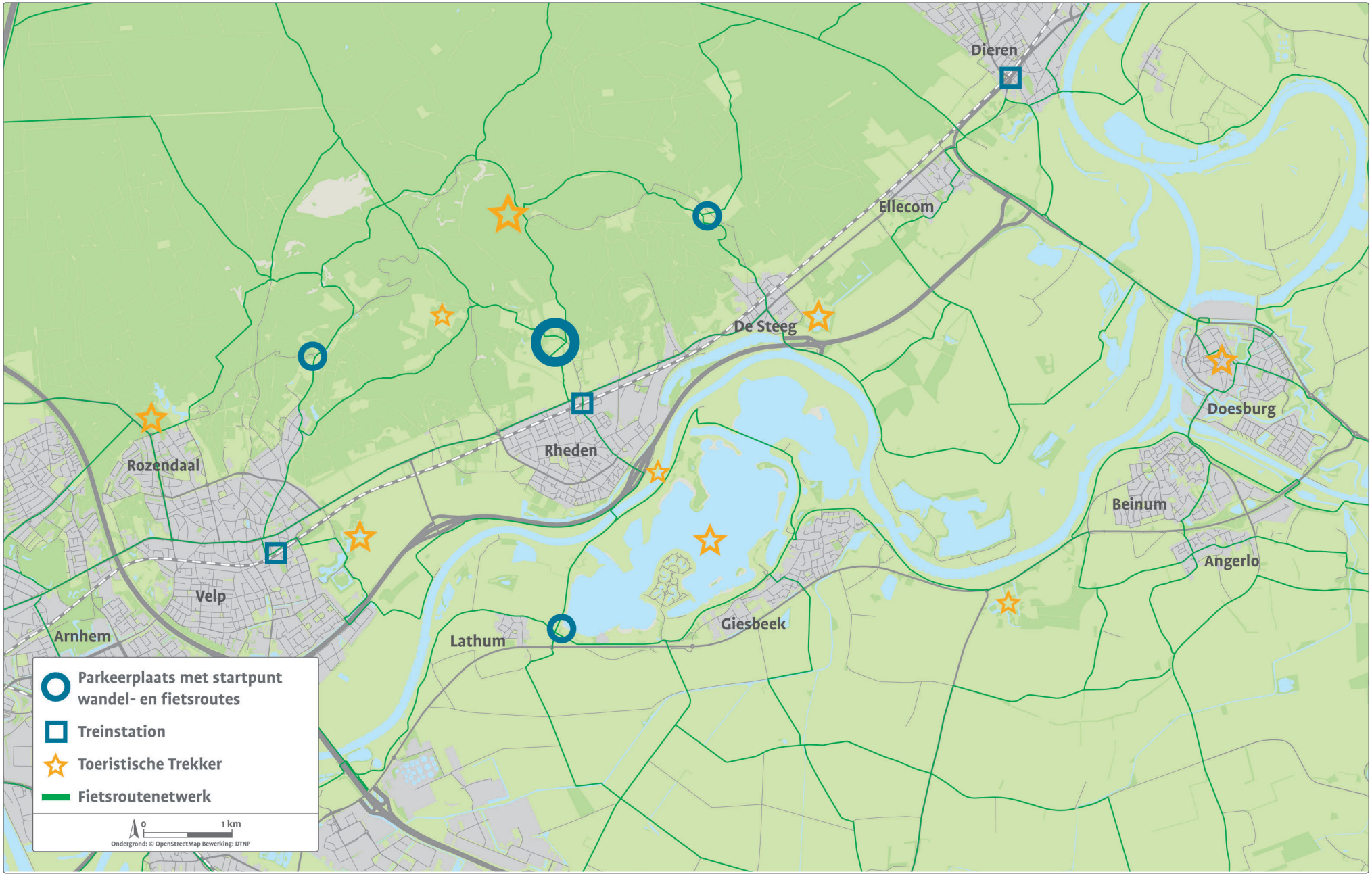
Rheden
Rheden ligt ingeklemd tussen de spoorlijn Arnhem - Zutphen en de snelweg A348. Het centrum van Rheden beschikt over een tweetal supermarkten, een aantal horecazaken en winkels. Aan de zuidzijde van het centrum ligt het Dorpspark, met aansluitend de kerk en de theetuin. Het fietsknooppuntennetwerk loopt door het centrum en daarnaast is er een toeristische wandelroute door het dorp. Ten zuiden van Rheden verbindt een fiets- en voetveer Rheden met het watersportgebied Rhederlaag. Verspreid over het dorp liggen een aantal bezienswaardigheden, zoals de Laak en de jachthaven, die voornamelijk interessant zijn voor inwoners van Rheden.

IJssel is barrière tussen noord (Veluwe) en zuid (polder/uiterwaarden)

De meeste bezienswaardigheden rondom de Veluwe

Toeristische trekkers en fietsroutenetwerk in de omgeving van Rheden

Rheden ligt op het schakelpunt tussen zand en water: aan de noordzijde de Veluwezoom met de Posbank, aan de zuidzijde de IJssel met aansluitend Rhederlaag. Het veerpontje bij Rheden zorgt in de zomermaanden voor een verbinding voor fietsers en wandelaars. Buiten de vaartijden is er bij Velp of bij Doesburg de mogelijkheid de IJssel over te steken via een brug. Hierdoor is Rheden vooral goed verbonden met de Veluwezoom en de daar aanwezige bezienswaardigheden. Dit wordt nog eens versterkt doordat de snelweg een barrière vormt tussen de kern en de uiterwaarden van de IJssel.

2.2 Toeristische ontwikkelingen

In en rondom Rheden zijn verschillende initiatieven met betrekking tot recreatie en toerisme.

Koers Rivierklimaatpark 2019
Verschillende gemeentes, overheden en de vereniging Natuurmonumenten werken samen om het gebied rondom de IJssel toekomstbestendig te maken. In de plannen wordt naast waterveiligheid ook ingezet op het opwaarderen van de landschappelijke waarden en de recreatieve gebruikswaarden, o.a. voor fietser en wandelaar. In relatie tot de ontwikkeling van de TOP in Rheden zijn vooral de plannen voor het ontwikkelen van een gebiedsentree rondom de snelwegafrit interessant. Dit biedt kansen voor een herkenbaar startpunt van toeristische routes en het versterken van de verbinding tussen water en zand. Daarnaast biedt de optimalisatie van de veerpont (o.a. langere vaartijden) mogelijkheden om de toeristische routes rondom Rheden te versterken. De plannen voor het Rivierklimaatpark zijn momenteel volop in ontwikkeling.

Masterplan Zuidflank
Naar aanleiding van de ‘Structuurvisie Rheden, mijn dorp van morgen (2014)’ is samen met belanghebben een plan gemaakt voor de zuidrand van het dorp. Door het creëren van een parkachtige structuur, het zichtbaar maken van de Laak en het toevoegen van wandelroutes wordt dit gebied weer beleefbaar en toegankelijk. Daarnaast worden zichtrelaties tussen IJssel, Laak en dorpskerk verbeterd. Hierdoor wordt de relatie tussen Rheden en de IJssel zichtbaarder en ontstaat een representatieve dorpsentree. De plannen worden momenteel verder uitgewerkt.

Nepboom als toeristische bezienswaardigheid
Op initiatief van Peter Overstegen werken ondernemers Iwan en Dimitri Göbel en kunstenaar Jaap van den Born samen aan een plan

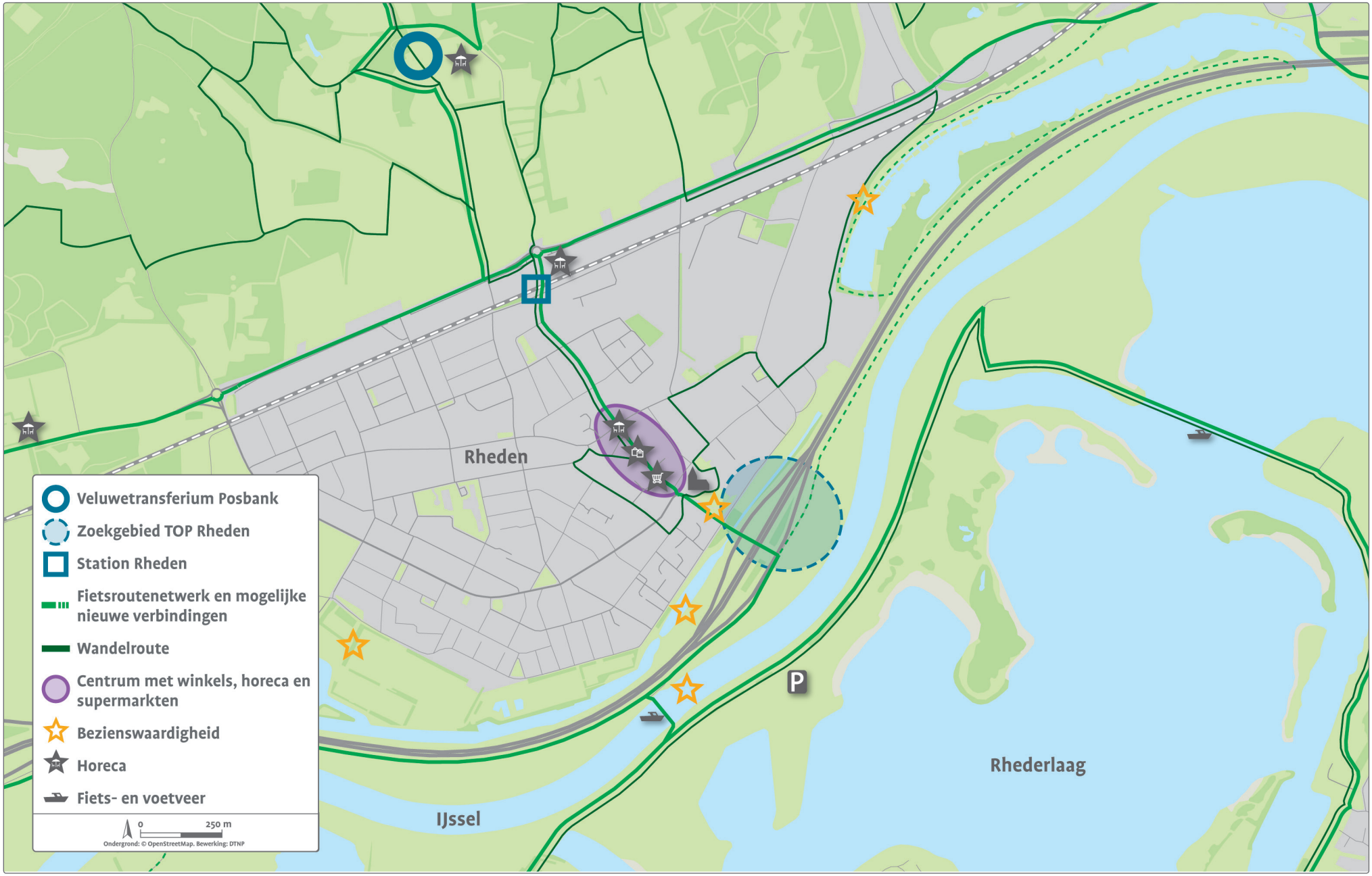

Horeca in het centrum van Rheden

Beleidsambitie: IJssel en Veluwe beter verbinden

Toeristische routes in en rondom Rheden

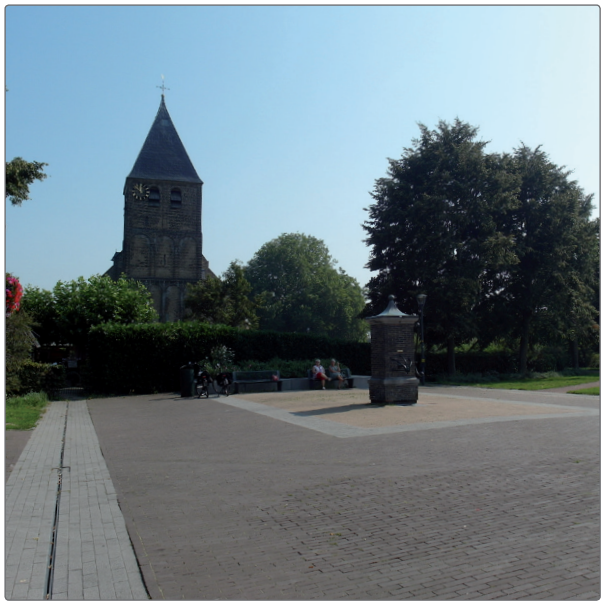
voor een nepboom in Rheden. Deze boom moet bezoekers in de toekomst naar het dorp trekken, waardoor ook Rheden meer van het toerisme profiteert. Veel recreanten bezoeken de Veluwezoom, maar Rheden-Centrum profiteert daar tot nog toe niet van. De initiatiefnemers stellen voor om de boom aan de zuidzijde van het centrum te situeren, vlak bij het begin van het kernwinkelgebied. Daar kan de boom mogelijk ook als toeristisch informatiepunt fungeren. Van de extra bezoekers die op de boom afkomen, kunnen lokale ondernemers profiteren. Het idee voor de nepboom is een particulier initiatief en nog in ontwikkeling.

2.3 Kansen en mogelijkheden

De aanwezige toeristische routes en de toeristische ontwikkelingen leiden tot verschillende kansen en mogelijkheden voor de ontwikkeling van de TOP in Rheden.

Inspelen op dagrecreant op de fiets
De TOP in Rheden zal voornamelijk gebruikt gaan worden door dagrecreanten op de fiets. De locatie naast de snelweg is daarvoor, gezien de bereikbaarheid, ideaal. Bezoekers parkeren de auto op de TOP en vervolgen vanaf daar hun dagje uit. Voor fietsers zijn er rondom de TOP voldoende mogelijkheden. Het combineren van de Veluwezoom en het gebied rondom de IJssel is door de actieradius van fietsers in één dag mogelijk. Voor wandelaars zijn er daarentegen beperktere opties voor een aantrekkelijke wandeling. Vanaf de TOP kunnen bezoekers een rondje Rheden of Rhederlaag wandelen, maar de meeste wandelaars komen voor een wandeling over de Veluwezoom. De afstand van de TOP tot aan de Veluwezoom is echter te groot om de TOP hiervoor als startpunt te gebruiken.

Versterken verbindingen zand en water
Een TOP is het beginpunt van verschillende toeristische routes en kan als entree voor het Rivierklimaatpark dienen. Langs de beoogde locatie voor de TOP in Rheden loopt momenteel het fietsknooppuntennetwerk en een wandelroute. Door aan te sluiten op deze routes en door nieuwe routes aan te leggen, kan de verbinding tussen de Veluwezoom en het gebied rondom de IJssel versterkt worden. Gebruikmakend van bestaande verbindingen over de IJssel kan hierbij gedacht worden aan een rondje ‘zand en water’, dat middels een kaart en bewegwijzering wordt aangeboden aan bezoekers.

Dorpskerk, theetuin en beoogde locatie nepboom

De Laak

Nepboom als oriëntatiepunt en trekker
Indien het initiatief voor de nepboom daadwerkelijk wordt gerealiseerd, kan dit kunstobject een herkennings- of oriëntatiepunt vormen voor de TOP ten zuiden van het centrum van Rheden. De boom fungeert dan als startpunt van routes en als toeristisch informatiepunt. Rondom de boom worden routes en bezienswaardigheden uitgelicht. De nepboom zou hier geschikt voor zijn en een opvallend alternatief zijn voor de met stenen gevulde kegels die gebruikt worden bij TOP's in de Achterhoek. Tegelijkertijd heeft de beoogde nepboom ook een bezoekersaantrekkende functie. Hierdoor kan er een verbinding tussen de TOP, de nepboom en het centrumgebied ontstaan. Ook de theetuin naast de kerk kan hiervan profiteren.

Meerdere gebruiksdoeleinden parkeercapaciteit
De locatie van de TOP aan de zuidzijde van het centrum van Rheden en nabij de kerk creëert de mogelijkheid voor dubbelgebruik. Zo kunnen bezoekers van trouwerijen of begrafenissen in de kerk of van evenementen in de kerk, het park, schapenwei en/of het centrum ook parkeren op de te realiseren parkeervoorziening. De locatie is vanaf de snelweg goed bereikbaar voor bezoekers van buitenaf en is daarnaast nabij de kerk gesitueerd.

3 Meerwaarde TOP

3.1 Meerwaarde voor Rheden-Centrum

Het realiseren van een TOP aan de zuidzijde van Rheden levert een meerwaarde op voor ondernemers in het centrum.

Extra bezoekerspotentieel
De TOP richt zich op bezoekers die rondom Rheden gaan recreëren. Vanaf de parkeerplaats zullen zij voornamelijk per fiets hun weg vervolgen. Door nieuwe toeristische routes aan te geven die ook door het centrum gaan, komen er mogelijk extra passanten in en door het centrum van Rheden. Ondernemers kunnen op dit extra bezoekerspotentieel inspelen door aan fietsrecreatie gerelateerde services en voorzieningen aan te bieden. Vooral voor de horeca, dagelijkse winkels (o.a. supermarkt en bakker), fietsenwinkels en het VVV-punt biedt dit mogelijkheden voor extra omzet. De verwachte spin-off, uitgedrukt in het verwachte aandeel in de totale omzet, is voor de meeste centrumondernemers beperkt, maar kan voor sommige ondernemers het verschil maken. De additionele omzet kan van belang zijn om op een voldoende economisch niveau te blijven functioneren. Om van dit omzetpotentieel te profiteren, is het van belang dat de TOP dicht bij het centrum gerealiseerd wordt.

Mogelijkheid dubbelgebruik
Zoals in paragraaf 2.3 beschreven, biedt het realiseren van een TOP de mogelijkheid voor dubbelgebruik. Tijdens activiteiten in Rheden of in de dorpskerk kan de parkeercapaciteit ook hiervoor ingezet worden. Dit kan mogelijk de parkeerdruk op andere plekken in het dorp verminderen en daardoor de bereikbaarheid van het centrum verbeteren. De parkeerplaatsen op de TOP kunnen zo ook als overloopcapaciteit voor het centrum functioneren.

Ondernemers kunnen inspelen op recreanten

3.2 Voorwaarden meerwaarde

De TOP in Rheden kan een meerwaarde vormen voor het centrum, maar hierbij dient wel aan een tweetal voorwaarden te worden voldaan: een directe zichtrelatie én een korte afstand tussen centrum en TOP.

Directe zichtrelatie tussen centrum en TOP
Het primaire bezoekmotief van de TOP-gebruikers is recreëren in de omgeving. Voor deze bezoekers is een bezoek aan het centrum niet het (hoofd)doel. Door het creëren van een zichtrelatie tussen het centrum en de TOP worden bezoekers verleid om ook het centrum te bezoeken. De kerk en het begin van het kernwinkelgebied (Albert Heijn) functioneren als herkenbaar oriëntatiepunt en vergroten de zichtbaarheid. Door gebruik te maken van deze 'landmarks' wordt de route naar het centrum verduidelijkt en vindbaar*.

Centrum en TOP in elkaars nabijheid
Om het bezoek aan het centrum nog meer te versterken, is het van belang dat de TOP en het centrum dicht bij elkaar liggen. De onderlinge afstand moet zeer kort zijn, zodat bezoekers snel geneigd zijn deze te overbruggen. Deze nabijheid zorgt gevoelsmatig voor een eenheid van het centrum en de TOP. Ook hierdoor komen bezoekers eerder in de verleiding het centrum te bezoeken.

De nabijheid en een goede zichtrelatie met het centrum versterken elkaar in het aantrekken van bezoekers. Menselijke activiteiten (oftewel een levendig centrum) zijn tot circa 100 meter afstand nog herkenbaar**. Ter indicatie: de afstand van de waterpomp op het plein voor de Dorpskerk tot de oprit van de in het Dorpspark gelegen boerderij bedraagt circa 90 meter.

Om meerwaarde voor het centrum te hebben, is het dus van belang dat de TOP-locatie:

- een directe zichtrelatie heeft met op zijn minst de kerk, maar bij voorkeur ook de centrumentree (plein en eerste winkels),

én;

- op niet veel grotere afstand ligt dan 100 meter van de zuidelijke centrumentree;

en/of;

- een ruimtelijke samenhang/verbinding heeft met de centrumentree door een aantrekkelijke korte loop-/fietsroute en een tussenliggend bezoekdoel of oriëntatiepunt (start-/infopunt toeristische routes).

Centrumvoorzieningen verbinden met de TOP

Veerpont: een 'mini-cruise' over de IJssel voor fietsers

* Lynch (1960), The Image of the City

** Gehl (2011), Life between buildings

4 Locatie TOP

4.1 Zoekgebied

Het zoekgebied voor een eventuele TOP bevindt zich aan de zuidzijde van Rheden. In dit gebied tussen de afritten van de A348 en de dorpskerk bevinden zich grofweg drie mogelijke locaties: bij de snelwegafrit (1), bij de schapenwei en de Laakweg (2) en bij het Dorpspark (3).

Gezien het belang van de nabijheid en de zichtrelatie tussen de TOP en het centrum voldoet alleen de omgeving Dorpspark (locatie 1) als interessante zoeklocatie. Vanaf de locaties bij de snelwegafrit en bij de schapenwei en het noordoostelijke deel van de Laakweg is de zichtrelatie met de dorpskerk en het centrum te beperkt. Dit is duidelijk zichtbaar op de foto's op deze pagina. Daarnaast is ook de afstand tot het centrum te groot, waardoor bezoekers minder snel geneigd zijn het centrum te bezoeken. Het zuidelijke deel van de Laakweg, grenzend aan het Dorpspark, onderdeel van locatie 3, is daarentegen in potentie wel een geschikte locatie voor een TOP met meerwaarde voor het centrumgebied

1 - Snelwegafrit

2 - Schapenwei

2 - Laakweg

3 - Dorpspark

Zoekgebied TOP en omgeving

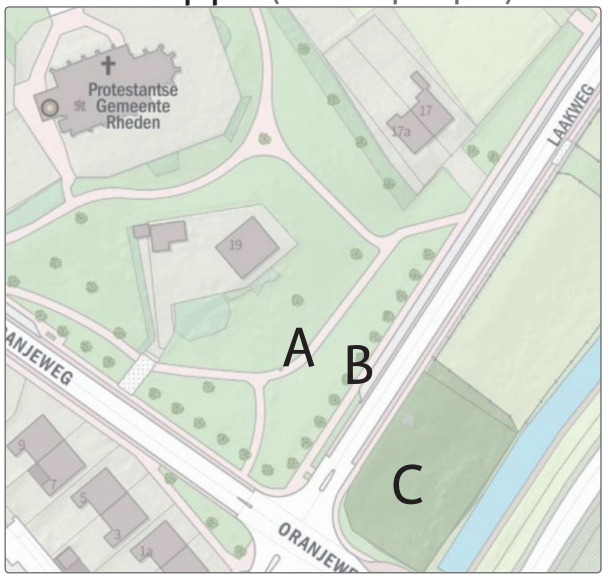
In/bij het Dorpspark (locatie 3) is het centrum zichtbaar en nabij (110 tot 160 meter), net als de dorpskerk die fungeert als herkenningspunt (40 tot 90 meter). In en rondom het dorpspark zijn verschillende mogelijkheden om een TOP te realiseren. Daarnaast heeft deze locatie een aantrekkelijk ruimtelijke uitstraling, waardoor het een representatief startpunt vormt voor de verschillende toeristische routes in de omgeving. Het zoekgebied voor een eventuele TOP wordt daarom verkleind naar de omgeving Dorpspark.

4.2 Locatieopties Dorpspark

Verkenning inpassingsopties voorkeurslocatie
Voor de inpassing van de TOP in/bij het Dorpspark is een eerste verkenning gemaakt. Dit resulteert in drie opties; aan de zuidzijde in het park (A), tussen de bomen langs de Laakweg (B) en in de bosschage aan de overzijde van het Dorpspark (C). Op de kaart hiernaast zijn deze locaties aangegeven. Op iedere locatie is ruimte voor ten minste 30 parkeerplaatsen.

Zowel de locatie in het park als die tussen de bomen langs de Laakweg zijn zeer geschikt, gezien de nabijheid van en de zichtrelatie met het centrum. De locatie in de bosschage heeft

TOP in het Dorpspark (kaart via OpenTopo.nl)

B - TOP tussen bomen langs Laakweg

A - TOP aan zuidzijde Dorpspark

C - TOP in bosschage

een goede zichtrelatie, maar is qua nabijheid minder sterk. Bovendien moet de Laakweg overgestoken worden om bij het centrum te komen (barrière). De oversteekbaarheid van de Laakweg is een aandachtspunt die bij een keuze voor deze locatie verbeterd dient te worden.

In een verdere uitwerking (locatiestudie) van de TOP zal samen met lokale stakeholders een afweging voor een locatie gemaakt worden. Hierin speelt ook de landschappelijke inpassing een rol.

4.3 Aandachtspunten uitwerking

Voor de verdere uitwerking zijn een aantal aandachtspunten geformuleerd die bijdragen aan het functioneren en de meerwaarde van een TOP in Rheden.

Landschappelijke inpassing
Het Dorpspark is een beschermd dorpsgezicht. Om het aanzien van het dorp zo min mogelijk aan te tasten is ook de landschappelijke en ruimtelijke inpassing van groot belang. Zo kan er gebruik gemaakt worden van hagen en/of het hoogteverschil om de auto's aan het zicht te onttrekken. Hierdoor blijft het aanzicht van het Dorpspark zoveel mogelijk autovrij. Daarnaast speelt ook de materialisering een belangrijke rol. Het gebruik van grasbetontegels kan zorgen voor een groene aanblik van de parkeerplaats, waardoor deze een geheel blijft vormen met het omliggende park.

Piekmomenten
De mate van gebruik (bezettingsgraad) van de parkeercapaciteit wisselt sterk door het jaar heen. In de uitwerking kan daarom in overweging genomen worden om extra parkeercapaciteit aan te wijzen voor dit soort piekmomenten (bijvoorbeeld standaard 30 parkeerplaatsen en een overlooplocatie met nog eens 20 à 30 plekken). Hierbij kunnen ook meerdere locatie-opties, zoals benoemd in paragraaf 4.2, worden gecombineerd.

Voorzieningen bij de TOP
Het is niet gewenst om rondom de parkeer-plaats extra voorzieningen, zoals horeca of andere faciliteiten te realiseren. De centrum-voorzieningen zijn al de voorzieningen voor de TOP-gebruiker.

Toeristische routes
Het realiseren van een herkenbaar startpunt met toeristische informatie en bewegwijzering van (nieuwe) routes is essentieel. De 'nepboom' of daar direct naast is hiervoor op de beoogde

Grasbetontegels zorgen voor een groene uitstraling

Beukenhaag onttrekt auto's aan het zicht

locatie nabij het centrum zeer geschikt (tussen parkeerplaats en centrumentree). Om het bezoekerspotentieel voor ondernemers te vergroten zijn ook verwijzingen tussen de TOP en de centrumentree gewenst. Hierdoor worden bezoekers het centrum in begeleid en kunnen lokale ondernemers maximaal profiteren.

Bereikbaarheid TOP

Voor de vindbaarheid en bereikbaarheid van de TOP is een goede bewegwijzering naar de TOP zelf ook essentieel. Om de autobezoeker te verwijzen, moet de TOP ook vanaf de snelweg duidelijk zijn aangegeven. Een parkeercapaciteit van 30 à 50 plaatsen is naar verwachting toereikend. Daarnaast verdienen de verkeersveiligheid rondom de TOP en de oversteekplekken die de TOP met het centrum verbinden aandacht.

Bekendheid en online vindbaarheid TOP

Om de bekendheid en het gebruik te bevorderen is het belangrijk dat de TOP ook makkelijk online vindbaar is voor potentiële gebruikers. Bij voorkeur wordt de TOP opgenomen in de (online) informatievoorziening over het toeristisch-recreatieve netwerk/regio van de Veluwezoom en het Rhederlaaggebied.

Droogh Trommelen en Partners (DTNP) - Adviseurs voor Ruimte en Strategie
Graafseweg 109, 6512 BS Nijmegen | T 024 - 379 20 83 | E info@dtnp.nl | W www.dtnp.nl